

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
Европейски фонд
за регионално развитие

Оперативна програма "Регионално развитие" 2007-2013

www.bgregio.eu

Инвестираме във Вашето бъдеще!

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие
и от държавния бюджет на Република България

ИНФОРМАЦИОНЕН БЮЛЕТИН

Проект BG161PO001/3.3-01/2008/001-11

"Комуникационна кампания за насърчаване на вътрешния туризъм в Република България"

www.tourism.government.bg

брой 55/април 2015

КОПРИВЩИЦА, ПАНАГЮРИЩЕ И КЛИСУРА – С ТЪРЖЕСТВА ЗА 139-ГОДИШНИНАТА ОТ АПРИЛСКОТО ВЪСТАНИЕ

Възрожденските градове Панагюрище, Копривщица и Клисура ще отбележат с тържества и традиционни възстановки 139-годишнината от избухването на Априлското въстание.

В **Панагюрище** на 1 май ще има литийно шествие от Историческия музей до площад „20 април“, откъдето ще бъде изнесен сребърният кръст от Поибрене, който е съпроводял войводата Бенковски с неговата Хвърковата чета. След това в църквата „Света Богородица“ ще бъде отслужена заупокойната панихида за загиналите в Априлското въстание. Вечерта от 17.00 часа на площада ще се състои спектакъл-възстановка „Мъжество и саможертва. Панагюрище 1876“, в който ще

се включат над 120 души. Отново на площада ще има и тържествен митинг-заря.

В **Копривщица** на 1 май от 19:30 ч. ще има възпоменателна вечер-заря, а на 2 май от 11:00 ч. ще се състои традиционна възстановка на моменти от априлското въстание и народно веселие и танци.

На 1 май в 10:30 ч. на площад „20 април“ в **Клисура** ще бъде отслужена заупокойна панихида. В 11:00 ч. е началото на музикалната програма, а възстановката на моменти от въстанието ще започне в 11:30 ч. От 17:00 ч. на площада ще има празнична програма.

АПРИЛСКОТО ВЪСТАНИЕ

Априлското въстание избухва преждевременно на 20 април 1876 г. в Копривщица, а организатор е Гюргевският революционен комитет. Въпреки че е потушено, въстанието постига много важна цел - намира силен отзвук в Западна Европа и Русия.

Въстанието е подготвено само за 1 - 2 месеца. Решението е взето от отделни активисти на Българския революционен централен комитет (БРЦК). По-сериозна подготовка за бунт била извършена само в IV и I окръзи – Търновски и Пловдивски.

Единствено в IV окръг под ръководството на Георги Бенковски била създадена постоянно действаща въстаническа милиция, контролираща подготовката за въстанието.

Трескавата подготовка правела впечатление на местните мюсюлмани и на османските власти. От Пазарджик в Копривщица и Панагюрище били изпратени жандармерийски отделения, които да арестуват подстрекателите на „мирната рая“. При опит да бъде

заловен Тодор Каблешков копривщениските дейци нападнали и прогонили с оръжие полицията. Така в града била установена революционна власт. Под звъна на черковните камбани и гърмежа на пушките Каблешков изпратил в Панагюрище знаменитото „Кърваво писмо“. Още следобеда на същия ден (20 април) Георги обявил преждевременно началото на българското въстание.

Още в първия ден на въстанието Високата порта и турското военно министерство дават заповед за мобилизация на запаса. За потушаване на въстанието е създаден щаб в състав: Мидхат паша, военния министър, Хюсеин Авни паша и главнокомандващия Абдул Керим паша. В следващите няколко дни Османската империя започва прехвърляне на войски в размирните райони.

Първа е атакувана Клисура от войски на Софийския гарнизон и редифи, мобилизира-

Историческа местност Оборище

ни в Казанлък под командването на Хасан бей. След това те нападат Копривщица. Срещу въстаниците в Средногорието е съсредоточена 10 000 редовна армия с артилерия и около 3000 души - башибозуци и черкези. Панагюрище е атакувано и буквално въстаниците са разгромени. Постепенно след това турските войски потушават въстанието в Брацигово, Новосело, Кръвник, с. Бояджик, Ямболско. От 95 въстанически села и градчета във въстанието участват едва около 10 000 мъже, въоръжени с огнестрелно оръжие.

ПАНАГЮРИЩЕ

Районът на града е населяван от дълбока древност, за което говорят откритите над 300 паметници - некрополи, селища, крепости, военни лагери и пътносъобщителни съоръжения. Тук през желязната епоха живее тракийското племе великокойлалети, кои-

то през V-IV в. пр. Хр. са част от Одриското царство. Ненадминат паметник на тракийската епоха е прочутото Панагюрско златно съкровище. То е открито в местността Мерул край Панагюрище през 1949 г. от тримата братя Павел, Петко и Михаил Дейкови. Състои се от 9 златни съда с общо тегло 6,164 кг и е датирано към V-IV в. пр. Хр. Съкровището, изработено от злато, е култов сервиз, състоящ се от фиала, амфора и ритони, по външните стени на които са изобразени сцени от трако-гръцкия пантеон.

За средновековната история на града напомнят останките на крепостта „Красен“, които се намират на южните склонове на Същинска Средна гора, в близост до Панагюрище. Крепостта е съществувала като значителен административен и културен средновековен български градски център. Животът в нея замира в края на XIV в., когато тя е завладяна и опожарена от османските завоеватели.

Селището Панагюрище съществува от XV век. То придобива името си от панаира, устройван на брега на р. Луда Яна, разделяща града. По време на османското владичество е със статут на войнуганско селище (жителите му имали някои привилегии), което предопределя неговия икономически възход, достигнал връх през първата половина на XIX век.

По време на Априлското въстание през 1876 г. градът е център

на IV революционен окръг. Населението се вдига най-масово и организирано на борба. В борбите за национално освобождение и обединение панагюрци дават над 1100 жертви. В памет на героите от Април 1876 г. е издигнат Мемориален комплекс „Априлци“, намиращ се на историческия хълм Маньово бърдо в центъра на града. На 9 км на северозапад се намира историческата местност Оборище, свързана с Априлското въстание, до която води и живописна туристическа пътека.

Сред интересните забележителности на града са старите църкви. Най-старата църква в града е „Свети Тодор Тирон“, построена преди повече от 400 г. До нея през 1823 г. е осветен друг храм - „Свето Въведение Богородично“. В периода 1856 - 1860 г. е издигната и катедралната църква „Свети Георги“.

Централната сграда на Историческият музей на града включва археологическа зала, в която са изложени оригинални находки, открити при разкопки в района на града. Централната експозиция на музея е посветена на участието на Панагюрище в Априлското въстание. Друга експозиция е посветена на освобождението на Панагюрище от османска власт и участието на панагюрци в Съединението на Княжество България с Източна Румелия през 1885 г. Специална зала е отделена на Панагюрското златно съкровище. Тук може да се види копие на златния сервиз, а оригиналът се пази в Националния исторически музей в гр. София.

Историческият музей в града има няколко филиала. Сред тях е Духовниковата къща, строена през 1790 г., в която през 1871 г. българският революционер Васил Левски заклева членовете на местния революционен комитет. Друг обект към музея е Дудековата къща, в която е представена етнографска експозиция, показваща възрожденския градски бит на панагюрци от втората половина на XIX век. Експозицията, разположена в Джуновата къща, проследява възникването и развитието на възрожденската Панагюрска златарска школа и ползваните техники на изработка. В красивата синя Хаджидимитрова къща е показана колекция от художествени произведения, дърворезба, медникарски изделия, керамика и накити. Интересни за посетителите са още Тутевата, Лековата и Дриновата къща.

Родната къща на Райна Попгеоргиева, известна като Райна Княгиня е друг обект, който предизвиква интерес сред туристите посетили града. През 1876 г. местният революционен комитет възлага на Райна да избродира знамето на панагюрските бунтовници. Днес къщата е превърната в музей, а в двора е погребана любимата българска героиня от Априлското въстание.

Недалеч от Панагюрище се намират други интересни градове - СПА курортът Стрелча, градът музей Копривщица и град Клисурса.

КОПРИВЩИЦА

Копривщица е разположена в планината Същинска Средна гора. Намира се на 110 км от София, 24 км от Пирдоп, 22 км от Стрелча и 90 км от Пловдив. През 1952 г. е обявен за единствения град музей в страната, а от 1971 г. е архитектурен и исторически резерват, разполагащ с 388 архитектурни, исторически, художествени и етнографски паметници. През 1978 г. е признат за национален архитектурен резерват с международно значение и за селище на международен туризъм.

В периода от 1793 до 1810 г., по време на османското владичество, Копривщица е опожарявана три пъти. След третия палеж селището е почти изцяло унищожено и тогава започва изграждането на днешна Копривщица. Новото селище постепенно нараства, местното население от търговци и занаятчии се замогва и благоустроява града.

Архитектурата на Копривщица е свързана с цялостното историческо развитие на българската възрожденска архитектура, запазена и до днес. В първите етапи на своето изграждане тя е близка по характер на архитектурата в селища като Жеравна, Трявна, Самоков, Етрополе, Тетевен и други.

Сред музеите и местните забележителности са Ослековата къща, Лютовата къща, музей „Тодор Каблешков“, музей „Димчо Дебелянов“, музей „Георги Бенковски“, музей „Любен Каравелов“. Ослековата къща е строена през 1856 г. за богатия копривщениски търговец Ненчо Ослеков. Интерес представлява богатата стенописна украса и битовата наредба, даващи представа за живота на богатото копривщениско семейство през XIX в. Музейната експозиция включва уникални предмети и накити, женски и мъжки носии, колекция от шити копривщениски кенета (шити дантели) и плетени чорапи.

Сградата на етнографски музей „Лютова къща“, известна още

Продължава на стр. 3

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
Европейски фонд за регионално развитие

КОПРИВЩИЦА

Продължава от стр. 2

като Топаловата къща, е строена през 1854 г. за семейството на заможния копривщенски бегликчия (събирач на данък) Стефан Топалов, а впоследствие е продадена на богатия копривщенски търговец Петко Лютов. В приземния ѝ етаж са показани автентични копривщенски плъсти (тъкани от непредена вълна). На втория етаж е представена композиция със съчетание на стенопис и дърворезба. Шадраван с розова вода оросява въздуха в горния салон.

Къща музей „Тодор Каблешков” е построена през 1845 г. в пловдивски стил. През 1932 г. в нея е открит първият музей в Копривщица, а от 1954 г., като роден дом на революционера Тодор Каблешков (1851 г. – 1876 г.) е превърнат в самостоятелен музей, носещ името му. Музейната експозиция на първия етаж отразява автентичната битова обстановка, в която е живяло многобройното семейство на бащата на Тодор Каблешков – чорбаджи Лулчо Каблешков.

Последната експозиция от 2005 г., представена в Каблешковата къща, показва бита на богатите копривщенски чорбаджии. Сред музейните експонати са учебниците на Каблешков, двете негови пушки, оригиналната му шапка като началник на железопътна станция Белово и недовършеният превод на романа „Граф Монте Кристо”.

Друга интересна къща музей е родната къща на големия български поет Димчо Дебелянов (1887 г. – 1916 г.). Построена е през 1830 г. Музейната експозиция проследява краткия житейски и творчески път на поета и включва неговата люлка, личните му вещи от фронта, ръкописи, снимки и др. В двора на къщата е популярната скулптура, олицетворяваща вечно чакащата майка, приседнала на прага на копривщенската порта. Всяка година през месец август в двора на къщата – музей се

провежда традиционна Дебелянова вечер, на която се събират стотици почитатели на Дебеляновото творчество, поети и музиканти.

Друга интересна забележителност на града е и къщата музей „Любен Каравелов”, която ще намерите недалеч от река Тополница – роден дом на двамата видни копривщенци – братята Любен (1835 г. – 1879 г.) и Петко (1843 г. – 1903 г.) Каравелови

– единият публицист, писател и революционер, а другият министър-председател, министър на финансите, един от първостроителите на съвременна България. Къщата е национален архитектурен паметник. Централно място заема печатарската машина и първите печатни творби на Каравелов.

Освен старите къщи и над четиридесетте чешми в града, друга забележителност са копривщенските мостове. Сред тях най-популярен е „Калъчевият мост”, известен и с името „Първата пушка”. Тук през 1876 г. е прозвучал първият изстрел, който дал началото на Априлското въстание на българите, борещи се за освобождение от османско владичество.

КЛИСУРА

Град Клисура се намира на 110 км източно от София, в клисурата между Стара планина и Средна гора, откъдето идва и името на града.

Сградата, в която се помещава Историческият музей на Клисура, е построена през 1925-1926 г. по повод 50-годишнина от Априлското въстание срещу османската власт (1876 г.). В продължение на 30 години жителите на града събирали пари за строежа на сградата, която да запази спомените от Априлското

въстание. По случай 100-годишнината от въстанието, през 1976 г. е открита нова читалищна сграда и музейната сбирка е преместена в една от нейните зали.

Днес сбирките на Историческия музей са разположени на няколко етажа в сградата. Най-ценният експонат на музея е оригиналната камбана, с която на 20 април 1876 г. е обявено Априлското въстание. Целият втори етаж на музея разказва за участието на Клисура във въстанието. Изложени са дрехи, въоръжение на въстаниците, копие на знамето на въстаниците. Част от експонатите са свързани с отзвука на Априлското въстание в Европа и с Руско-турската война от 1877-1878 г., която е освободителна за част от България. В приземието на музея е подредена малка художествена експозиция с платна на известни български художници.

Част от Историческия музей са Павурджиевата и Козинаровата къща. В Павурджиевата къща, която се намира срещу сградата на музея, е възстановена домашна розоварна. Къщата е типичен представител на пловдивската симетрична къща. В нейните стаи са показани предмети, свързани с бита на клисурци от втората половина на XIX век. Павурджиевата къща е обявена за архитектурно-строителен паметник на културата с национално значение от 1978 г.

В двора на Козинаровата къща се намира кладенецът, в който Цана Козинарова се хвърля с четирите си деца, за да не попадне жива в ръцете на османците. Къщата е реставрирана през 1976-1977 г.

Освен за културен, град Клисура и районът около него е подходящ и за пешеходен туризъм.